

Verslag Marktconsultatie energiesysteem Strandeiland, Amsterdam

In onderstaand overzicht zijn de antwoorden uit de marktconsultatie 'Energiesysteem met warmte-koudeopslag en oppervlaktewater' dd. 26 februari 2019 en de individuele gesprekken hieruit volgend beknopt en geanonimiseerd samengevat. De gesprekken zijn in wisselende samenstelling gehouden, waarbij van de kant van de opdrachtgever tenminste aanwezig waren: één vertegenwoordiger van Waternet, één namens de inkoopondersteunende adviseurs en één van gemeente Amsterdam (de laatste als constante factor).

A	Reactie marktconsultatie	
A		10 partijen: BAM Energysystems, Duurzaam Verbonden, Eneco, Engie, Energiecoöperatie Zuiderlicht, Ennatuurlijk, Eteck, Firan, Vattenval/DWA en Croon, Wolter&Dros. Met 9 partijen zijn gesprekken geweest, niet met Ennatuurlijk.
B	Scope	
	Typologie partijen	Variatie van partijen. 8 van de 10 partijen geven aan de gehele keten te beheersen en ook de wens hebben te exploiteren. Deze partijen beschikken over een leveringsvergunning in het kader van de warmtewet. Zij hebben ook eigen voorbeeld/referentieprojecten WKO dan wel warmtelevering op andere wijze. Een enkele partij wil vooral ontwerp doen of leidingnet aanleggen en onderhouden. Energiecoöperatie wil bewonersparticipatie vormgeven
	Scope DBFMO	Partijen willen overwegend alle onderdelen uit de keten (ontwerp, aanleg, financiering, onderhoud en beheer en de exploitatie) op zich nemen. Exploitatie blijkt het meest gewild om voor te gaan. Alleen coöperatie zet in op eigenaarschap van participanten. Dit met name om betrokkenheid van de gebruiker te vergroten. Unaniem wordt verder aangegeven dat exploitatie zonder beheer en onderhoud niet realistisch is. Om ook daadwerkelijk verantwoordelijkheid voor het systeem te kunnen nemen is zelf ontwerpen (dan wel regie hierop) noodzakelijk. Hoe minder demarcatie, hoe beter: iedere demarcatie levert risico en bovendien is dat ook kostenverhogend (inrijzen risico, lagere verdien capaciteit) Eén partij geeft aan dat demarcaties met goede afspraken wel mogelijk zijn; mits in goed partnerschap ontwikkeld (NB deze partij levert zelf niet).
	Fasering	Grote voorkeur voor fasering van het project; dit maakt het beter uitvoerbaar (inzet personeel), is meer toekomst gericht (niet te star vastleggen op één techniek/layout voor de toekomst: flexibiliteit inbouwen om aanpassingen op techniek, energievraag en bouwproductie op te nemen) en maakt de BuCa beter haalbaar. Is goed mogelijk met systeem met meerdere bronnen. Ingroeiscenario opzetten. Niet alleen fase 1 en 2, maar ook hierbinnen fasering (500-1200 woningen per deelfase). Wel graag hele opgave in 1 keer aanbesteden: dit is interessanter (omzet vooruitzicht) en er kan beter gepland worden.

	Duurzaamheidsambities	Verschillende manieren zijn benoemd. Borging kan door eisen en voorwaarden in de aanbesteding van de concessie, maar kan ook door, als overheid, een regisserende rol op te pakken, in combinatie met aandeelhouderschap. Mogelijkheid is ook zelf ontwikkelen (Waternet met markt) en later in concessie geven aan de markt. Andere optie is door aansluiting op WKO te verplichten (Warmteplan). Verschillende partijen vinden dat een open net geen voorwaarde is om de ambities van de gemeente te (doen) realiseren. Borging van het publieke belang kan ook in de organisatiestrategie. Andere partijen (publieke en coöperatie) zien een open net wel als voorwaarde. Zij zien een model naar analogie van elektriciteitsnet, welk net wordt beheerd door een netwerkbeheerder (gesocialiseerd).
C	Inkoopstrategie	
	Wijze van inkoop	Partijen geven allen de voorkeur aan het samen ontwikkelen in innovatiepartnerschap: vanwege de grootte en complexiteit van de opdracht maar sommigen zien dit ook als enige mogelijkheid indien er sprake is van het ontwikkelen van een open net. Binnen dit partnerschap kunnen zij ook beter innovaties toepassen, onzekerheden en risico's delen en inspelen op de faseerbaarheid van de bouwopgave. Bij aanbesteding van een concessie zouden alle partijen, met uitzondering van de coöperatie en één marktpartij, ook inschrijven; een aantal in consortium met een andere partij. De marktpartij geeft aan dat deze opdracht niet binnen hun strategische focus valt, gelet op de omvang en inhoud van de huidige projectportefeuille. Ervaringen met PPS achtige constructies zijn niet steeds positief vanwege wisselend kennis- en ervaringsniveau bij deelnemende publieke instellingen waardoor problemen ontstaan in beheer van het warmtesysteem en dus leveringszekerheid kunnen beïnvloeden. (partijen wijzen naar elkaar) en kostenverhogend kunnen werken.
	Deel van opdracht uitvoeren	Partijen willen alle onderdelen uitvoeren. Uitzondering (zie ook scope) dat een enkele partij geen leveringsvergunning heeft. Een enkele partij heeft geen interesse in de gebouwinstallaties; maar wil liever alleen warmte leveren. Een partij geeft expliciet aan dat zij geen individuele warmtepompen van de woningeigenaar zelf (techniek achter de voordeur) hebben omdat zij van mening zijn dat hiermee niet gestuurd kan worden op efficiency en energieprestatie. Ieder opknippen van taken in de keten levert extra risico en (daarmee) extra kosten. Houd verantwoordelijkheid in één hand.
	Eigenaarschap net	Partijen geven aan dat zij niet noodzakelijk eigenaarschap willen van het net, maar wel beheersing in de keten om discontinuïteit, met risico's en kosten, te voorkomen. Verantwoordelijkheid en sturing zijn zo gekoppeld. Bij een open net is eigendom bij een publieke partij welhaast vereist.
	Open net	Partijen zijn hierin gematigd positief. Voordeel dat zo alle beschikbare restenergiestromen benut kunnen worden. Zij

		eisen hierbij wel heldere afspraken over de voorwaarden die gelden voor het leveren en afnemen van warmte en koude: deze kunnen tegengesteld zijn: een derde partij met onvoorspelbare, maar wel duurzame warmtelevering, mogelijk ook hogere kosten voor deze invoeding: strookt dan wel met duurzaamheid, maar niet met betaalbaarheid. Alle partijen geven aan dat het wel noodzakelijk is dat er één partij is die verantwoordelijk is voor netbalancing en garanties van leveringszekerheid. Bij kleinere netten zien partijen nog wel bezwaren omdat deze uitgelegd zijn als eenheid met de opwekker. Invoeden door een derde is dan ook technisch lastiger en contractueel moeilijk regelbaar (omdat de levering al langjarig vast ligt). Een enkel partij geeft nadrukkelijk aan dat zij een open net uiterst complex vinden en slechts realiseerbaar tegen hoge risico's/kosten. Voor een goede exploitatie van het systeem moeten tenminste distributie (net) en levering onder 1 regievoering plaatsvinden, maar een open net veronderstelt dit juist niet.
	Risico's open / publiek net	De perceptie hierop is divers: sommigen zien geen problemen (is te regelen), anderen zien ontbrekende kennis en ervaring bij publieke partijen. Bij publiek eigendom zijn de risico's niet geringer dan bij privaat. Het belangrijkste nadeel van publieke netten is dat er geen concurrentie meer is op de exploitatie. Dit gaat ten koste van de doelmatigheid, en daarmee voor warmte-afnemers¹. Gebleken is ook dat publiek aandeelhouderschap niet zonder risico is. Eigendom van gemeenten kan ook bundeling van warmteprojecten: nadelig voor financiering en efficiency (schaalgrootte). De voor- en nadelen van (semi)publiek eigendom moeten zouden daarom per warmtenet bekeken moeten worden. Ook hier wezen partijen weer op het belang om de exploitatieverantwoordelijkheid in één hand te houden. Wel waken voor te grote complexiteit: bij meerdere bronnen moet de kwaliteit van levering (druk, temperatuur) immers gelijk zijn en de voorspelling van invoeding t.o.v. afname (balancing) wordt lastiger. Bij alles in een hand zijn geen transactiekosten of risico's omdat er geen overdrachtspunt is. Bij open net zijn meer overdrachten met afstemmingen en hiermee gepaarde gaande contractvorming van afname: lastiger en kostenverhogend. Een open net is ook kostenverhogend: bronnen die niet langjarig en voor vastgelegde capaciteit worden afgenomen zullen duurder zijn of er zal niet in geïnvesteerd worden. Open net geeft wel optimaal ruimte voor bewonersparticipatie, aldus de energie coöperaties.
D	Techniek	
	Beoordeling energieconcept	WKO positief, geeft hier goede kansen o.a. gezien locatie, woning dichtheid en nieuwbouwsituatie met betere isolatie

¹ Verwezen wordt naar rapport van Ecorys, opgesteld in het kader van de evaluatie van de Warmtewet.

		(dus laag temperatuurverwarming mogelijk). Gezien bebouwingsdichtheid goed om voor collectieve oplossingen te kiezen, door meerdere bronnen en meer type bronnen (TEA, TEO, bodem) in te voeden maakt het robuust. Dit systeem is ook relatief immuun voor energieprijsschommelingen op de markt omdat veel minder gekoppeld zijn aan fossiele energieprijzen.
	Beoordeling sanitatieconcept	Partijen kunnen dit niet beoordelen (geen expertise) maar staan er positief tegenover. Zien het ook als kans om dit juist in de nieuwbouwsituatie aan te leggen.
	Koppeling energie en sanitatie	Dit wordt positief beoordeeld, met name omdat hierdoor meerdere bronnen worden ingezet en energie bespaard wordt.
	Beoordeling LT vs. MT	Partijen geven unaniem de voorkeur aan het LT net omdat het minder isolatie vergt (minder verlies, minder kosten), efficiënter is, minder leidingen (2 i.p.v. 4 pijps) vergt (scheelt kosten en ruimtebeslag) betere faseerbaarheid, toekomstgerichter (meer bronnen kunnen invoeden). Wel wordt op gebouwniveau een hybride oplossing voorzien: LT-net in de straat, met individuele warmtepompen in grondgebonden woningen en bij appartement gebouwen of grotere utilitaire gebouwen collectief opwekken.
E	BENG 2015	
	Risico's versoepeling eisen	Grote zorg is er over het aan passen omdat isolatie gebouwen waarschijnlijk slechter wordt. Hierdoor meer energiegebruik in de gebouwen, meer vermogensopstelling/grotere dimensionering systeem, dus hogere kosten investering zowel als verbruik. Voor de businesscase beperkt positief, omdat er meer warmte verkocht kan gaan worden. Invloed op warmtevraag moet niet overschat worden: tapwatervraag blijft ongeveer gelijk. Grotere energievraag zal bij woningen leiden tot meer onbalans in het energiesysteem (warmtevraag wordt groter, koude ongeveer gelijk). Vanwege goedkope (oppervlaktewater/afvalwater) regeneratie is dit beperkt.
	Handhaven BENG 2015 in Amsterdam	Alle partijen zijn hier positief over handhaving BENG 2015: zij zien ook dat dit gemakkelijk mogelijk is. Voor de businesscase geldt dat deze wel onder druk komt (minder warmtelevering betekent immers minder inkomsten, waar verwacht wordt dat de kosten van een net met meer vermogen niet evenredig duurder is). Wel kan een politieke wisseling van de wacht een geheel nieuw beleid geven. Dat wordt wel als risico gezien.
F	Risico's	
	Bij uitvoering	Unaniem worden de grootste risico's gekoppeld aan de faseerbaarheid en de voltooiing van de opgave genoemd. Nu iets ontwerpen op grotere opgave is riskant: je wordt ingehaald door de tijd: techniek zowel als mogelijke crisis waarin woningbouw (weer) stil komt te liggen. Bij opsplitsing van taken in de keten zijn risico's vooral de overdracht in de tijd (deelsystemen) als taken in de keten (afstemming bronaanleg, netwerk en moment van afgifte van warmte/koude. Ook risico van beschikbaar zijn van voldoende personeel: enkele partijen

		zien dit te beheersen door aangaan van samenwerkingsverbanden met onderaannemers: door continuïteit in werkstroom te borgen binden zij aannemende partijen
	Beleggen risico's	Het beste kunnen risico's waar de markt invloed op heeft bij de markt gelegd worden: m.b.t. techniek en proces, kwaliteit en prestaties: hier hebben zij sturing op. Risico's m.b.t. volloop van de locatie (faseerbaarheid) en veranderende wet en regelgeving (en de hieruit voortvloeiende consequenties) kunnen best bij overheid/gemeente gelegd worden. Ook verkrijgen van vergunningen. Sommigen zien afzetrisico als iets dat bij gemeente hoort.
G	Tot slot	
		Advies: besteedt niet de hele opgave in één keer aan maar doe dat gefaseerd Omdat: 1. er zijn te weinig marktpartijen, 2. daardoor risico op hoge prijzen, 3. Hierdoor komt een deel van de risico's alsnog bij de Gemeente Amsterdam terug in vorm van garanties, achtergestelde financieringsvormen etc. Gefaseerd aanbesteden biedt tevens meer mogelijkheden voor flexibiliteit in techniekkeuze en integratie van nieuwe technieken. Houd mogelijkheid open om meerdere diensten te laten leveren door markt (combi met andere voorzieningen; bv koppeling energiemeting aan domotica, energieadvies leveren). Geef al in de aanbesteding ruimte aan burgerparticipatie. Er is een voorkeur voor getrapte aanbesteding: eerst selectie van partijen en dan, na trechtering, selectie van opdracht: zo hoeven niet te veel marktpartijen te veel geld en inspanning te leveren voor een aanbidding